

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih: 11 Aralık 2023
Sayı: 2767

7396

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın *Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı* tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını talep ederim.

Saygılarımla.

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
İstanbul Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile yakın ilişkileri olan Sudan Cumhurbaşkanı Ömer el Beşir'in iktidarı döneminde kurulan Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi, 1 Aralık 2023 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tasfiye edildi. Resmi Gazete'de yayınlanan Karar ile Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık şirketindeki kadro ve pozisyonlar da iptal edildi. Karar'da özetle şu bilgilere yer verildi: "Bakanlar Kurulu Kararı uyarınca Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (TİGEM) bağlı ortaklığı olarak kurulan Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketinin tasfiye edilmesine karar verilmiştir. Böylece 10 yıldır süren Sudan'da tarımsal üretim yapma çalışmaları sona erdi.

Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi 2015 yılında kuruldu. Toplam 10 milyon dolar sermaye ile kurulan şirketin yüzde 80'i, Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne, yüzde 20'si Sudan'a aitti. Türkiye'nin Sudan'da tarımsal üretim yapması konusundaki çalışmalar Mehdi Eker'in bakanlığı döneminde başladı ve 2013 yılında Sudan'da 99 yıllığına 780 bin 500 hektar tarım arazisi kiralanması gündeme geldi. Bu arazilerde hem devlet hem özel sektörün tarımsal üretim yapacağı iddia edildi. 2015 yılında Sudan ile ortak Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi kuruldu ve şirket, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) bağlı bir ortaklık haline geldi. Sudan'da tarım arazisi kiralanması Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, bütçe görüşmelerinde hep eleştiri konusu oldu. Cumhurbaşkanı Erdoğan projeye desteğini açıklamada gecikmemişti. Muhalefetin eleştirileri üzerine Mayıs 2017'de dönemin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Faruk Çelik şu yanıtı vermişti: "Sudan konusu bir vizyon meselesidir. Birçok ülke, başka ülkelerden 202 milyon hektar tarım arazisi kiralamış durumda. Dünya uzayda bitki üretimi ile meşgul olurken, sizin dünya coğrafyasındaki atıl arazilerin değerlendirilmesi noktasında bir görüşünüz yoksa vay halinize."

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçildikten sonra Tarım ve Orman Bakanlığı görevine Bekir Pakdemirli getirildi. Pakdemirli ilk yurtdışı gezilerinden birisini Eylül 2018'de Sudan'a yaptı. Anadolu Ajansı'nın 12 Eylül 2018 tarihli haberinde Tarım ve Orman Bakanı Bekir Pakdemirli, "Türkiye ile Sudan arasındaki tarım ve hayvancılığa dayalı iş birliğinin hayata geçirilmesinde önemli mesafeler kat ettik." demişti.

Ancak 10 yıl önce başlatılan Sudan'da tarımsal üretim yapma macerası, hiç üretim yapılmadan, tek tohum atılmadan sonlandırıldı. Öte yandan 2022 yılında Vahit Kirişçi'nin Venezuela'ya yaptığı ziyaret sonrasında "yurtdışında arazi kiralama" tartışmaları yeniden canlanmıştır. Bakan Kirişçi yaptığı açıklamada "Türkiye Cumhuriyeti devleti adına yurt dışında arazi

kiralanması söz konusu da değildir. Yurt dışında tarımsal yatırım yapmak konusunda Türk şirketleri, yani özel sektör nihai karar verici olacaktır. Bakanlık olarak görevimiz, yatırımcı firmalarımıza yatırım yapılacak ülke ortamı hakkında bilgi vermek ve yatırımcıların haklarını koruyacak şekilde hukuki bir zemin oluşturmaktır" demiştir. Bu bağlamda;

1. 2016 yılı verilerine göre ekonomik büyüklük açısından en büyük 20 ülkenin ekilebilir tarım arazisi ihtiyacı dikkate alındığında 8. sırada yer alan Türkiye'nin ekilebilir arazisinin büyüklüğü, toplam nüfusundan yüzde 33 daha fazla nüfusun ihtiyacını karşılayabilecek seviyede¹ olduğu halde, Sudan'da tarım arazisi kiralama kararının gerekçeleri nedir?

2. Türk Sudan Uluslararası Tarım ve Hayvancılık Anonim Şirketi'nin kurulduğu tarihten bu yana hangi çalışmalar yapılmıştır? Herhangi bir üretim yapılmış mıdır? Yapılmamış ise nedenleri nelerdir?

3. Şirketin Cumhurbaşkanlığı Kararı ile tasfiye edilmesinin siyasi ve ekonomik nedenleri nelerdir?

4. Şirket Sudan'da kaç dönüm tarım arazisi kiralamıştır? Tasfiye sonrasında bu arazilerin durumunun ne olacağı belli midir?

5. Şirketin faaliyetlerine ne kadar harcama yapılmıştır? Yapılan harcamaların kaynağı nedir?

6. Şirketin kuruluşundan bu yana yönetimi kaç kez değiştirilmiştir ve kimler yer almıştır. Yönetim kurulu üyelerine huzur hakkı payı ödenmiş midir? Ödendi ise 2015 yılından bu yana huzur hakkı payı olarak ödenen toplam ücret miktarı kaç liradır?

7. Bakan Vahit Kirişçi'nin 2022'de yaptığı açıklama bağlamında bugüne kadar yurt dışına tarımsal yatırım yapmak isteyen hangi şirketlere, bakanlığınız tarafından hangi ülkelerde inceleme ve araştırma yapılmıştır? Başlatılan yatırımlar var mıdır? Varsa bakanlık ön çalışmalar için ne kadar kaynak kullanmıştır.

¹ Gülgönür, A. ve Akiş, E. (2016), "Sınır Ötesi Tarım Yatırımlarının Geleceği ve Ülkelerin Sınır Ötesi Tarım Yatırımı İhtiyacının Tespiti İçin Bir Yaklaşım", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34(2).